

УДК 811.161.2'42'373:82-1.09(092)

ФЕДУРКО Марія – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна (mfedurko@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1148-3867>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.150398>

ЛЕКСИЧНІ ДОМІНАНТИ ЗБІРКИ ПЕТРА КАРМАНСЬКОГО «ОЙ ЛЮЛІ, СМУТКУ»

Анотація. У статті йдеться про особливості лексичного складу збірки Петра Карманського «Ой люлі, смутку...», якою він заявив про себе як про поета-модерніста. Установлено, що лексичними домінантами збірки є одиниці лексико-семантичного поля «Сум» – сум, смуток, смута, жура, туга. Показано, що суттєву частину словника збірки становлять прикметники, дієслова, прислівники, складником семантичної структури яких є сема «сум». Звернено увагу на такі прийоми слововжитку, як повтор, плеоназм, ампліфікація, антитеза, кільце, епіфора; увиразнено їхню роль в розкритті художньо-естетичних ориєнтирів автора.

Ключові слова: Петро Карманський, «Молода Муза», модернізм, мовна особистість, лексикон, лексичні домінанти, стилістичні фігури.

Постановка проблеми. Незліченні урагани, що століттями пролітали над українською землею, шматуючи її душу та душі її синів і дочок, присіпали «попелом згарів» не одне з імен тих, хто вболівав за її кращу долю й у різний спосіб освічував путі до неї. У когорті цих щасливих нещасливців – Петро Карманський, поет, перекладач, педагог, громадський діяч, журналіст; член літературного об'єднання «Молода муза» та Спілки письменників України (1940–1947 рр.). Літературні псевдоніми й криптоніми – К., П. Г., п. к., П. К., Карманс, Петро Гіркий, Петро Гуржій, Колишній, Лесь Могильницький, Лесь Могілянський, Петро К., Петро Карм., Теодор Рак. Людина, сенсом життя якої було «шукання сонця» [8, 12–13].

Народився Петро Карманський 29 травня 1878 в м. Чесанові недалеко від Перемишля (нині Цеханув, Польща). Упродовж свого не такого вже й короткого життя (помер у 78-річному віці) замешкував у різних країнах і на різних континентах (Італія, Югославія, Австрія, Канада, Бразилія, Аргентина), та найтісніше й найтриваліше був пов'язаний зі Львовом, де 16 квітня 1956 року відійшов у вічність.

Сьогоднішня Україна потроху стирає «попіл згарів» зі сторінок своєї історії, повертаючи з забуття численні події й постаті. Зокрема, й Петра Карманського. Його літературні твори перевидають, їх досліджують літературознавці, а львівська письменниця Надія Мориквас нещодавно (2015 року) опублікувала роман «Корнелія», у якому зображено Дрогобич 1939 року, Львів 1942–1943 років і який пронизаний високим і жертвним коханням учениці Дрогобицької гімназії Корнелії Опришко до її 60-літнього вчителя – поета-«молодомузівця» Петра Карманського. «Не знаю, чи було їхнє кохання взаємним, не впевнена навіть чи були між ними почуття, – сказала Надія Мориквас на презентації цієї книги. – Це моє припущення, котре виливається з того, що Петро Карманський був чутливою натурою, великим поціновувачем жіночої вроди, а Корнелія, як розповідали мені колишні гімназисти, зачаровувала своєю красою. Відколи мені до рук потрапив старовинний альбом-пам'ятник Корнелії і я побачила там підпис Карманського – ідея, що у них могла бути симпатія, не покидала мене. Проте у будь-якому випадку ці стосунки були приречені: по-перше, між ними було майже сорок років різниці, а по-друге, насувалася Друга Світова війна, яка не щадила нікого».

У контексті нинішніх антропоцентричних студій важливо вивчити творчість П. Карманського як носія відповідного ідіолекту, адже знакові люди епохи не можуть не відображати, попри значний відсоток у їхньому мовленні індивідуальних, неповторних рис, того спільного, що вирізняє їхній час на кону історії.

Аналіз найновіших досліджень із проблеми. Не скажемо, що Петро Карманський цілковито обділений увагою дослідників. Огляд літератури дає підстави до висновку, що найбільший інтерес до його творчості виявляли й виявляють літературні критики та літературознавці (М. Євшан, М. Зеров, О. Луцький, М. Рудницький, М. Шаповал; Л. Голомб, М. Ільницький, О. Пахльовська, Л. Рудницький, Т. Салига та ін.), які прагнули з'ясувати роль цього, за визначенням Л. Рудницького, «великого українського митця слова» [8, 9] «в оновленні української лірики початку ХХ ст.» та визначити етапи його творчої еволюції» [2, 3]. Однак, на наш погляд, особливо важить прислухатися до думки автора однієї з найперших розвідок про Петра Карманського – думки Івана Франка. У рецензії на збірку «Ой люлі, смутку!» він ствердив: перед нами – оригінальний поет, якому властиві «високий тон і пафос, що нагадує церковні гімни, релігійний запал – релігійний не в значенні якої-небудь вузької конфесійності, але тим, що автор поневолі кожде явище, кожду життєву загадку підносить на той високий рівень, де щезають буденні дрібниці і відкриваються основні проблеми людського духу й людської етики, контрасти і конфлікти добра і зла, права й обов'язку» [11, 57].

Знавець англійської, французької, італійської, німецької та португальської мов, Карманський перекладає не лише Д. Папіні, Н. Фосколо, Д. Мадзіні, Й.-В. Гете, Ф. Шиллера, Де Амічіса, але також «Божественну комедію» Данте Аліґ'єрі (разом із М. Рильським). Великий інтелектуал, П. Карманський, крім

того, був прекрасним оратором і палким поборником українства. Про це свідчить хоч би такий факт. Прагнучи стати учасником державотворчих процесів Української Народної Республіки, П. Карманський у час свого другого приїзду до Києва приймає пропозицію читати на вчительських курсах лекції з історії української літератури та викладати у Херсонському педагогічному інституті. Непросто було, гадаємо, письменникові виступати перед байдужими чи навіть вороже налаштованими до української культури росіянами та зросійщеними українцями. Проте він переміг. Це засвідчує така його й нині вкрай актуальна згадка з того часу: «Я виїздив з Херсона, який три тижні тому був мені цілком чужий, з жалем, а водночас і з піднесеним духом. І не дивниця: тут, у цьому цілковито змосковщеному місті, я наглядно бачив, яка могутня сила дримає в ідеї українства. Я бачив, що доволі було попрацювати на Україні два-три роки, і душа українська, яку присипляли пропагандою, заборонами, тюрмами й Сибіром поверх двохсот літ, була би розбудилася і заговорила так голосно, як цього бажав і сподівався великий Шевченко. Як жаль, що скоро перевалився по цій душі, яка просипалася, новий ураган і засипав буйні оази українського життя новим попелом згарів!» [Цит. за 10, 538].

Усе зазначене характеризує П. Карманського більшою мірою як поета та громадянина. Але не менш істотною є потреба пізнати його як мовну особистість. Цим умотивовуємо **актуальність** нашої розвідки. Її **мета** – виявити особливості лексико-стилістичного плану збірки «Ой люлі, смутку...», у якій П. Карманський постав як співець «чуттєвих функцій серця».

Виклад матеріалу. Збірка «Ой люлі, смутку...» побачила світ 1906 року. На той час П. Карманський – студент Львівського університету, він уже повернувся з Італії, де не лише студіював богослов'я в католицькому «Коледжіо рутено», а й творчо розвивався – через ближче знайомство «з італійською культурою, розширення кола життєвих спостережень та нових зустрічей» [2, 5]. У ній автор постає як людина, для якої актуальний заклик Миколи Вороного – «наблизитися до нових течій і напрямків сучасних європейських літератур», щоб у творах було «хоч трошки філософії ... що від віків манить нас своєю недосяжністю, своєю незглибною таємничістю» [цит. за 3, 10]. Важливість оновлення, його значущість для процесу розвою літератури П. Карманський обґрунтує згодом – 1921 р. – у літературно-критичному дослідженні ще одного літературного напрямку початку ХХ століття – футуризму: «Як викладач сучасного бурхливого життя нервів революційного настрою і як спроба шукання нових доріг і нового слова [футуризм] може відіграти свою роль і збагатити головню техніку і зміст поезії, переживаючись сам, як пережилося вже чимало других спроб і шукань в мистецтві» [5, 127].

Загальна налаштованість творчості П. Карманського цього періоду – лірико-меланхолійна. У її центрі – людина, її космос, її тривоги й жалі, її, урешті-решт, минущість:

*Засну, як легіт в сірій скибі,
Розвіюсь, мов рідка імла,
Візьму з собою злидні й болі,
Оставлю вам самі діла.*

Наведені рядки – з фінального вірша («Finale») передостаннього циклу аналізованої збірки – «Надгробні стихарі». Це друга за ліком збірка поета. Їй передували поодинокі вірші у львівських часописах та збірка «З теки самоубийця. Психологічний образок у замітках і поезіях», видана 1899 р. Вона пропонувала читачеві поезію цілком іншого гатунку, – сповнену ліричних переживань героя, викликаних обставинами його приватного життя. Він покохав, але його – ні. А тому *Данта пекло грає в груди, Сліз в очах немає. В устах спрага* (с. 24). Світ не тішить молодого чоловіка, він не може споглядати його розкіш й велич, бо в серці панує такий біль через нерозділене кохання, що витісняє усі інші почуття (*Пеклом серце зайнялося, Тріскає, пече, кипить* – с. 27). Та попри суцільне домінування туги, попри «море мук» і нестримне бажання вмерти (*Чого спіткнувся, сивий коню? Жени наосліп, в пропасть млисту, Удар чолом в стіну скалисту – Нехай спічну на зимнім лоні...* (с. 26), ліричний герой Петра Карманського все ж сподівається на прихильність, він повсякчас готовий прийняти її: *Одно слово з листу твого Доконало б чудо-чар...* (с. 27). Та «душевна криза невпинно поглиблюється. Однієї миті наступив момент передсмертного блаженства – передчуття нірвани. Самогубство стало продовженням цього містичного відчуття» [6, 11]. Критики-сучасники не побачили в цій збірці «особливого і витонченого таланту», бо в ній доволі сильною була нота наслідування – насамперед Франка і Гете. Проте оцінка Михайла Рудницького налаштовує на дещо інше її сприйняття: «Франкова збірка різноманітніша, складена рукою куди більшого майстра форми. Зате Карманського збірка глибша одноцільністю свого переживання, коли шукати у творі цілого письменника з його цілою душею» [9, 291].

На час виходу збірки «Ой люлі, смутку» Петро Карманський – один із очільників модерної мистецької групи «Молода Муза» (1906–1909 рр.), редактор її друкованого органу – часопису «Світ». Як і всі письменники-модерністи, «молодомузівці» були противниками заангажованості літератури, натомість прагнули до гармонії людської душі і Всесвіту, «Краси і Правди», маючи певність, що «не вільно замикати уст творцеві, коли він заговорить про те, що сердечною кров'ю або безкрайною тугою в душі його заясніло» [1, 527]. Тож, як писав критик «Української хати» в рецензії на збірку П. Карманського М. Сріблянський (літературний псевдонім М. Шаповал), їхня поезія близька й зрозуміла лиш тим, «хто живе не тільки бадьорими фізіологічними інстинктами радісного звіра, а й духом, хто не тільки їсть, але й думає» [12, 20]. «Досліджуючи поезію раннього модернізму, – пише Я. Нахлік, – належить постійно пам'ятати цю її особливість, а тому аналізувати образи природи, стихійних явищ, інтер'єри й екстер'єри не як результат мімезису, а як вияв

авторської саморефлексії, а подекуди і катарсису, вираження через образи дійсності емоційних і психічних станів ліричного героя, його сумнівів та страхів» [7, 289].

І назва збірки, і заголовного її вірша («Ой люлі, смутку») від перших рядків налаштовують на своєрідність авторського лексикону: центральне місце в ньому (як, зрештою, і в першій збірці) посідають слова-синоніми на позначення почуття суму, а в контексті лексикологічному – одиниці лексико-семантичної групи «Сум». Її ядро формують іменникові слова *сум, смуток, горе, журба, жура, жаль, скорб, туга, розпука, одчай, смута, біль*, прикметникові *скорбний* (спів, душа, дума/думи, серце), *тужливий* (спів, пісні), *стужена* (душа), *сумне* (квиління), прислівникові *тужливо, сумно, розпучно, розпучливо, тривожно, гірко, сумовито*, дієслівні *сумувати/посумувати, журитися, тужити/затужити, ридати, квилити, страждати*, пор.: *Не раз, як сонце за горою/ В досвітніх росах личко мие,/ Моє серденько з туги ниє:/ Чи знайдеш ти талан за мною? (с. 33); Здійми із серця невимовне горе/ І покажи мені до раю вхід (с. 38); А з полонини тужливий нісся спів (с. 38); І стужену зложив би душу (с. 60); Рік за роком минав, я розпучно ридав,/ А з сльозами я виплакав очі (с. 41); Я втомився, охляв, серед шляху пристав/ І тривожно шукаю дороги (с. 41); Безмежний сум снуєсь за мною/ І, мов та сирота, квилить (с. 39); Бо мій жереб – страждать і сльозами змивать/ Скорбних дум запустілі відлоги (с. 40)*. Останній приклад засвідчує, що використання дескрипцій (тут – *сльозами змивать*) є одним із прийомів поетичної техніки Петра Карманського, за допомогою яких він виражає душевний стан свого ліричного героя – стан всепоглинаючого суму, див. також: *А в серці грало пекло! (с. 35); Минають дні, пливають безсонні ночі,/ В душі лютує негідь і зима... (с. 38)*. Нам, звісна річ, непогідно, важко, нас душать сльози, лиш коли в серце стукає горе і сповнює душу смутком, тривогами, жалями. І не важливо, чим вони спричинені – втраченим або нерозділеним коханням (цикли «З пісень любові», «Г. Марін», «В обіймах смутку») чи суспільними негараздами й несправедливістю світу («На сій долині сліз», «Хвиля знемоги», «Надгробні стихирі», «Псальми»).

Прикметно, що сум, смуток – щось таке органічне, таке невіддільне від Я ліричного героя Карманського. Тож не дивує звертання до нього, як до малої дитини, точніше, немовляти. Природним є також бажання заспокоїти, втишити, заколихати – тому такі сильні в цьому вірші інтонації колискової, але колискової для дорослої людини, що втомлена життєвими дорогами й душевними тривогами: *Ой люлі, люлі, химерний смутку:/ Шепоче вільха, знесь верболіз <...> (с. 33)*.

Таким же персоніфікованим постає смуток і в останньому вірші збірки – «Фінал», що починається звертанням-закликом *Смійся, мій смутку...* Заключні рядки цього вірша сповнені тих самих інтонацій і бажань, що й перший вірш. Наголосимо передусім на меліоративах *тихенько, невидненько*, займенникові *мій*, субстантивно-атрибутивній словосполучці у ролі звертання *хорий*

сину, які, власне, і дали нам підставу до такого висновку, пор.: *Смійся, а радше, засни тихенько./ Спи хоч годину, одну хвилину!./ В серці так пусто, так невидненько./ Люлі, мій смутку, мій хорий сину!* (с. 63).

Поетові важить, щоб якнайточніше зобразити те почуття, яке заповонило душу його ліричного героя (та і його також!), увиразнити його силу, наголосити на його безмірі. Тож і вдається до епітетів, у значеннєвому плані яких домінує сема 'велика кількість', див., для прикладу: *смуток – безнадійний, незмірний, великий: Піду шукати за тобою/ Стежками смутків безнадійних* (с. 40); *Засну в незмірнім смутку й болю* (с. 62); *Великим смутком не покриє/ Мій відхід ваших серць...* (с. 63); *біль – пекучий, лютий: Я в груді скрив пекучий біль* (с. 35); *сум – безмежний, дрімучий, тяженький: В очах чорніє/ Дрімучий сум і пропасть горя* (с. 47); *На серце зляг тяженький сум,/ По хаті холод віє* (с. 48); *горе – невимовне, чорне: А над моїми слізоньками/ Буде сміятись горе чорне* (с. 40); *туга – безмежна, плакуча, скорбна: Лишилася безмежна туга, Що з серця н'є юнацькі сили...* (с. 42); *Плакуча туга Взяла мене на зимні руки І понесла у світ* (с. 43); *І чорний сумерк йде полями, Веде за руку скорбну тугу* (с. 47); *скорб – понура, біль – лютий: Весь вік ідуть за мною вірно Понура скорб і лютий біль...* (с. 62). Дещо відступають від згаданої закономірності художні означення першого вірша збірки – у ньому субстантив *смуток* означений атрибутивами іншого значеннєвого плану (спершу – *химерний*, далі – *дрімучий, причинний, наостанок – зловіщий*), хоч факт висхідної градації ознаки в них проступає доволі чітко. Аналізовані лексеми можуть сполучатися з іменниками, але такими, у яких значення кількості вторинне, переносне, унаслідок чого фраза набуває особливої виразності, пор.: *лавина смутку* (с. 33); *на сім проваллю смутку й болю* (с. 40), *пропасть туги* (с. 39), *безодня сліз* (с. 55), *на ріках сліз* (с. 62), *повінь смутку* (с. 50). У ролі залежного компонента в конструкціях такого взірця можливі іменники іншого семантичного плану, скажімо, зорі, розлука, надії: *море зір* (с. 50), *яр розлуки* (с. 39), *море надій: А я, повитий в хмарі мрії, Купався в незглубимім морі/ Надій! Надій!* (с. 42). Тут звернемо увагу на таку примітну рису ідіостилю П. Карманського, як повтор – частіше слів, див. ще: *Я н'ю меди пахуці,/ А груди болять, болять...* (с. 53), *Теліга стогне: хліба, хліба...* (с. 47), рідше словосполучень: *Я за тобою виплакав вже очі –/ Тебе нема, тебе нема, нема!* (с. 38), речень чи їх частин: *Лиш бовкнуть дзвони/ І всі полишуть, всі полишуть* (с. 54). Доволі часто його використовує автор у вияві таких стилістичних фігур, як плеоназм (*сню-гадаю, молю-благаю, гай-розмай, плач-псалом, спів-стони, щастя-доля, щастя-сонце, лік-рада, мрії-надії, спів-канцона, поривання-ідеали, бісери-злато*), наприклад: *Ой нарву я зілля-рути,/ Кину в море-воду* (с. 37); анепіфора: *Ти тямииш? Місяць плив спокійно,/ Жемчужний блиск голубив очі,/ Неслися з царин чародійно/ Містичні шепти духів ночі./ Ти тямииш?*; епіфора: *В алях кипарисів/ Царив важкий спокій,/ Шуміли горді кедри –/ І тьохкав соловій –/ А нам було так сумно.../ Вечірня полусутінь/ Повила Колізей,/ Сіріли колони/ І тихий мавзолей –/ А нам було так сумно...* Вони, ці

повтори, не випадкові, це не авторська гра словом – вони підсилюють все-перемагаюче почуття суму, яким наскрізь просякнута збірка, змушують читача перейнятися ним, навіть більше – відчутти, пережити його.

Цю саму функцію відіграють дієслова, у семантичній структурі яких наявні елементи ‘біль’, ‘жаль’, ‘сум’, ‘печаль’: *квилити, банувати/забанувати, зітхати, страждати, терпіти; стогнати; палити* (в значенні ‘мучити’), *плакати/заплакати, ридати* та похідні від них іменники: *зітхання, страждання, терпіння, мольба, стогни, плач*. Меланхолійно-тужливих інтонацій аналізованим віршам додають лексеми зі зменшено-пестливими суфіксами: *серденько, доленька, тяженький, каганчик, любенький, кервавиця, синку, дитинко*.

Важливою рисою аналізованої збірки є насиченість її мови словами-антонімами та доволі висока регулярність заснованої на них стилістичної фігури – антитези: *І все гарячою сльозою/ Лице холодне обливаю/ І доленьку мольо-благаю:/ Ох дай їй, доле, рай за мною! 34 В далекій чужині зійшлись ми випадком/ І знов розійдемся – чужії (с. 34); Багатство, слава – все хитке,/ Любов, дружба – піна ніжна, Одно лишень в житті стійке:/ Терпіння (с. 55); У складі антитези автор часом протиставляє слова, які в системі мови антонімами не є, наприклад: *Зів’ялих старців, молодь, діти,/ Нужденну чернь, суспільні квіти/ Князів, царів –/ Усіх проковтне челюсть гробу (с. 57)*. Інша річ – субстантивний ряд *старців, молодь, діти*, у якому перший і останній складники можна віднести до контрарних антонімів, а лексему *молодь* – кваліфікувати як проміжну ланку цього протиставлення.*

Цікавим у сенсі виділення лексико-стилістичних домінант збірки видається протиставлення: *Ти линеш до сонця, я все ще блукаю (с. 34)*. Перша частина речення стосується коханої, що постає перед нами особистістю спрямованою і цільною, натомість сам ліричний герой – людина без мети, яку так засліпило горе й муки життя, що вона втратила здібність ставити цілі й досягати їх, втратила інтерес до життя. Тож і мотив смерті, яку автор частіше номінує описово: *Страшний рантух/ Загорне всіх (с. 57); Хоча й замкну померклі очі (с. 60)*, і образи її незмінних супутників – могил, хрестів, гробів, трумна, труни, домовини, тіней, мерців, дзвонів, сумерку, туману, імлі, пекла, Голгофи – у збірці не випадкові. Його (мотив) увиразнюють колоративи – чорний (*чорний сумерк, чорна самота, чорне горе, трумно, чорні думки, злидні, дні, хижі, хмари*), блідий (*бліді уста змори*), темний (*темний шлях, темні бори, гіпогеї темна яма*), сірий (*сіра скиба, сіра тіль задуми, сірі струни дощові*) чи такі, що їх нагадують (*непрозоримий тьми серпан, пригаслі зорі, хмарний небозвід*); зрідка в цю чорно-темно-сіру гаму вривається яскравіша барва – біла (*білі квіти*), срібна (*срібні звуки, хмари, руно*), жовта (*жовтий квіт, жовті хвилі Тибру, листочки*), червона (*червоний багр*).

Критики-сучасники дорікали Карманському за брак українського елемента [4, 32]. Справді, у текстах віршів виявляємо номени, що позначають не властиві українській флорі дерева, кущі, квіти: *пальми, платани, кипариси, кедри, асфодели, мирт, плющ, рожа, піньї*. Та ні вони, ні окремі біблеїзми (*Спа-*

ситель, Бог, Боже слово, Божі правосуди, Отче, Небесний Отче, (образ) Спаса, херувими, храмозводи, рай) чи чужомовні оніми (Рим, Тибр, Тіренське море) не дають підстав до висновку, що Петро Карманський – людина все-світу, бо й постійні епітети (наприклад, *сира могила, щира сльоза, лютий біль*), і Бескид із Прутом, і наспів колискової (*Люлі, синку! Сонце скрилось/ Потонуло в темній бір;/ Темне небо заясніло,/ Запінилось морем зір./ Спи, дитинко! Люлі, люлі* (с. 47), і мелодика багатьох інших віршів, як і їхні тематичні орієнтири, засвідчують незмінну прив'язаність поета до рідної землі, великим поборником якої він згодом став.

Проаналізований матеріал дає підстави висувати, що Петро Карманський справді був провісником нового напрямку в українській літературі початку ХХ ст. – символізму, бо його твори засвідчують увагу до проблем окремої людини, зорієнтованість на її внутрішній світ, прагнення до гармонії мелодики її душі та мелодики Всесвіту. Відповідає цій настанові й лексичний склад аналізованої збірки – «Ой люлі, смутку»: у ньому переважають одиниці, що містять у своїй семантичній структурі сему «сум», позаяк так лірично-меланхолійно, з певною долею песимізму був налаштований до світу її автор. Принаймні на той час. Але в наступних збірках і орієнтири будуть переосмислені, й ліра по-іншому зазвучать. Тож перспективним видається аналіз як їх словника, так і решти текстів, але обов'язково в контексті згаданих змін.

Література

1. Муза і чин Остапа Луцького / упоряд. В. Деревінський, Д. Ільницький, П. Ляшкевич, Н. Мориквас. – К. : Смолоскип, 2016. – 926 с.
2. Голомб Л. Митець незвичайної долі / Л. Голомб // Карманський П. Ой люлі, смутку... : поезії / П. Карманський. – Ужгород, 1996. – С. 3–22.
3. Ільницький М. Краси свічадо [Beautiful svichado] / М. Ільницький // Розси-пані перли: поети «Молодої Музи». – К. : Дніпро, 1991. – С. 5–17.
4. Ільницький М. Епос болю (Петро Карманський) / М. Ільницький // Від «Молодої Музи» до «Празької школи». – Львів, 1995. – С. 25–43.
5. Карманський П. Футуризм / П. Карманський // Сучасність. – 2004. – № 5. – С. 115–127.
6. Ляшкевич П. Петро Карманський: нарис життя і творчості / П. Ляшкевич ; відп. ред. Г. Чопик. – Львів, 1998. – 72 с.
7. Нахлік Я. Акваична топика внутрішнього пейзажу душі в поезії українсько-го та польського раннього модернізму / Я. Нахлік // Studia Ukrainica Posnaniensia. – 2013. – Vol. I. – P. 287–293.
8. Рудницький Л. Карманський – поет, політик, патріот / Л. Рудницький // Сучасність. – 1989. – № 3. – С. 8–16.
9. Рудницький М. Петро Карманський / М. Рудницький // Від Мирного до Хвильового. – Львів, 1936. – С. 289–297.
10. Стасюк О. Життєвий шлях Петра Карманського (громадсько-політичний аспект) / О. Стасюк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – 2009. – Вип. 18. – С. 535–543.

11. Франко І. Петро Карманський. Ой люлі, смутку : ліричні поезії / І. Франко // Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1982. – Т. 37. – С. 138–139 с.

12. Шевчук В. Хатяни й український неоромантизм / В. Шевчук // Українська хата. Поезії 1909–1914 / упоряд. В. Шевчука. – К., 1990. – С. 3–28.

References

1. Derevynskiy, V., Ilnytskyi, D., Liashkevych, P., & Morykvas, N. (Admin.). (2016). *Muza i chyn Ostapa Lutskoho [Muse and the rank of Ostap Lucky]*. Kyiv: Tourch [in Ukrainian].

2. Holomb, L. (1996). Mytets nezvychainoi doli [Mitez of the Immaculate Share]. In P. Karmanskyi, *Oi liuli, smutku...: poezii – Oh luli, a bit of...: Train* (pp. 3–2). Uzhhorod [in Ukrainian].

3. Ilnytskyi, M. (1991). Krasny svichado [Beautious svichado]. *Rozsypani perly: poety «Molodoi Muzy» – Rossary pearls: sing «Young Musi»* (pp. 5–17). Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].

4. Ilnytskyi, M. (1995). Epos boliu (Petro Karmanskyi) [Epos I am ill (Petro Karmanskyi)]. *Vid «Molodoi Muzy» do «Prazkoi shkoly» – From «Molodoz Muzi» to «Prazko shkoly»* (pp. 25–43). Lviv [in Ukrainian].

5. Karmanskyi, P. (2004). Futuryzm [Futurism]. *Suchasnist – Moderning*, 5, 115–127 [in Ukrainian].

6. Liashkevych, P. (1998). *Petro Karmanskyi: narys zhyttia i tvorchosti [Petro Karmansky: Picture of Life and Creativity]*. H. Chopyk (Ed.). Lviv [in Ukrainian].

7. Nakhlik, Ya. (2013). Akvatychna topika vnutrishnoho peizazhu dushi v poezii ukrainskoho ta polskoho rannoho modernizmu [Aquatic is the top of the inner landscape of the soul in the past Ukrainian and Polish early modernism]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*, 1, 287–293 [in Ukrainian].

8. Rudnytskyi, L. (1989). Karmanskyi – poet, polityk, patriot [Karmansky – sings, political, patriot]. *Suchasnist – Moderning*, 3, 8–16 [in Ukrainian].

9. Rudnytskyi, M. (1936). Petro Karmanskyi [Petro Karmansky]. *Vid Myrnoho do Khvylovoho – From Mirny to Khvilovogo* (pp. 289–297) [in Ukrainian].

10. Stasiuk, O. (2009). Zhyttievyy shliakh Petra Karmanskoho (hromadsko-politychnyi aspekt) [The Life of Peter Karmansky Way (great political aspect)]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svdomist, derzhavnist – Ukraine: cultural heritage, national consciousness, state*, 18, 535–543 [in Ukrainian].

11. Franko, I. (1982). Petro Karmanskyi. Oi liuli, smutku: lirychni poezii [Petro Karmansky. Oh luli, sadness: Lyrical poetry]. In I. Franko, *Zibrannia tvoriv – Collected works* (Vols. 1–50; Vol. 37), (pp. 138–139). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

12. Shevchuk, V. (1990). Khatiany y ukrainskyi neoromantyzm [Khatyani and Ukrainian neo-romanticism]. In V. Shevchuk (Comp.), *Ukrainska khata. Poezii 1909–1914 – Ukrainian hut. Poetry 1909–1914* (pp. 3–28). Kyiv [in Ukrainian].

FEDURKO Mariia – Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Philological Disciplines and Methods of Teaching at elementary School, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, 82100, Ukraine (mfedurko@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1148-3867>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.150398>

**LEXICAL DOMINANTS
OF PETRO KARMANSKY'S COLLECTION
«OI LIULI, SMUTKU» («OH LULI, SORROW»)**

Abstract. *The article considers the texts of the collection of Petro Karmansky «OI LIULI, SMUTKU» from the point of view of their lexical content. In this analysis the author proceeds from the guideline that the vocabulary of each creative person contains specific units, which distinguish him from other native speakers, and those that testify to its unity with the time in which he lives, and with the culture to which he belongs. Ukrainian poet Petro Karmansky is a person with an uneasy fate and outstanding talent was born in the town of Chesanov (now Polish Ciechanów) in a poor bourgeois family and became an orphan early. He studied at a gymnasium in Przemyśl and communicated mainly with the Poles. But throughout his life he was a patriot of Ukraine and tried for its good. He entered the literature at the beginning of the 20th century as a representative of Ukrainian modernism, although he was not a modernist (symbolist) of the European model and, as it seemed, did not seek to be.*

*Nevertheless, the collection «OI LIULI, SMUTKU» corresponds to the main modernist canons: the will and freedom in choosing content and form; an image, not a reflection of the world, especially the world of the human soul, its feelings, its anxieties and joys, its suffering and pleasures. In the analyzed collection of Petro Karmansky, as the headline suggests, the vocabulary with the meaning of a feeling of sadness prevails: the lyrical hero suffers, and suffers through unbundled love. The article focuses primarily on nouns *sum, smutok, hore, zhurba, zhura, zhal, skorb, tuha, bil, rozpuka, odchai, smuta, strazhdannia, tryvoha*, adjectives *skorbnyi, tuzhlyvyi, stuzhenyi, sumnyi*, adverbs *tuzhlyvo, sumno, rozpuchno, rozpuchlyvo, tryvozhno, hirko, sumovyto*, verbs *sumuvaty/posumuvaty, zhurytysia, tuzhyty/zatuzhyty, rydaty, kvlyty, strazhdaty*; highlights features of their connectivity and context; emphasizes techniques of repetition, tautology, amplification, antithesis, rings, epiphors and stresses their role in revealing the artistic and aesthetic orientations of the poet.*

Key words: *Petro Karmansky, «Moloda Muza», modernism, linguistic personality, lexicon, lexical dominant, stylistic figures.*

Стаття надійшла до редакції 15.09.2018 р.